

כמה זה 6 מיליון?

שרון גבע 23.11.2014 12:00

שנה לאחר הודעת שר החינוך, הרב שי פירון, על החלת תוכנית מחייבת להוראת השואה במערכת החינוך בכל שכבות הגיל, מתקבל הרושם, שהמדיניות החדשה מקדמת לא רק יוזמות ברוכות, המעודדות לימוד אמיתי של הנושא, אלא גם פעילות חינוכית שתוצאותיה הרסניות. פעילות כזאת מתוארת במאמר "פעילות מתמטית קצרה, להמחשת עוצמת השואה" מאת מרצה ומורה למתמטיקה, שפורסם בגיליון האחרון של כתב העת "מספר חזק 2000", שעליו אמונים משרד החינוך, אוניברסיטת חיפה, המרכז הישראלי לחינוך מדעי וטכנולוגי ומכללת בית ברל.

במאמר מציגה הכותבת פעילות שיזמה ושהיא מעבירה בכל הכיתות שבהן היא מלמדת, מבית הספר היסודי ואילך. עיקר הפעילות הוא ניסיון להמחיש לתלמידים את המשמעות של הזוועות שהתרחשו בתקופת השואה על ידי המחשה של משמעות המספר 6 מיליון.

השיעור מתנהל ברובו כשיעור מתמטיקה רגיל, אבל בעשר הדקות האחרונות מבקשת המורה להניח הכל ולהוציא דפים. המשימה הניתנת לתלמידים היא לצייר על נייר מספר קווים רב ככל האפשר, בפרק זמן מוקצב (דקה או יותר, בהתאם לגיל). המורה מבקשת מהתלמידים לספור כמה קווים הספיקו לצייר, ואחר כך כל תלמידי הכיתה מסכמים את מספר הקווים שציירו יחדיו.

ואז המורה מבקשת מהם לדמיין, כי כל קו מייצג בן אדם. המורה מדברת על "המתמטיקה שהיתה בשואה" ומספרת על סבתה, שבתקופת מלחמת העולם השנייה היתה אשה צעירה ואם לתינוקת. משך הפעילות הוא עשר דקות.

בעבור המורה זהו שיעור המתמטיקה המשמעותי ביותר שהיא מלמדת, אך מה משמעות הפעילות הזאת לתלמידים? ברור שאין הם לומדים דבר על השואה. כמו כן יש להניח, שהפעילות אינה משפרת את כישוריהם המתמטיים. עם כל הרצון הטוב, אי אפשר ללמד על השואה בעשר דקות. גם אי אפשר לעשות זאת בלי היכרות עם עולם המושגים שעמד ביסוד חיי היהודים במדינות שהיו תחת הכיבוש הגרמני במלחמת העולם השנייה. נראה שהשיעור הזה מבוסס על מניפולציה רגשית.

הפעילות המתוארת הזאת מנציחה את השואה כאירוע מיתי, ובכך תורמת להפיכתה — כפי שהזהיר פרופ' יהודה באואר כשכתב על הסכנות שבמיסטיפיקציה של השואה — לאירוע איום, שהוא סמלי, מסתורי, מוכלל וריק מתוכן, כזה שאין לו הסבר והתקיים ב"פלנטה אחרת", ולכן ממילא אי אפשר ללמוד עליו או ממנו שום דבר. לא מן הנמנע הוא, שהתלמידים שהתנסו בו עלולים לוותר מראש על ניסיון ללמוד באמת על השואה, לשאול שאלות ביחס אליה ולהתמודד באומץ עם התשובות.

גם אם המשמעות שאליה כיוונה המורה הולמת בתלמידים, למי יש זמן ויכולת לעבד את החוויה בזמן כה קצר?

הפעילות הזאת היא בעצם תרגיל חסר רגישות. הפיכת קורבנות השואה לקווים המשורטטים על נייר, ואחר כך נמנים, שוללת מהם את אנושיותם. במחי עיפרון הם נהפכים למספר. אין להם פנים, אין להם

שמות. "ביום שתלו עליך את המספר, הרגשת בכל חושך, שהורידוך מהגדולה שהשם בן אדם מקנה לבעליו", כתבה ניצולת אושוויץ פסיה שרשבסקי. "בנפשך פנימה התגברו כוחות חזקים, שפילסו להם דרך להראות את השם למרות המספר החיצוני. סגולותיו של האדם לא נרדמו, אלא נתגלו בכל זרה, ונתחממו באורן אלה, שהמספר התחיל לקרום עור ועצמות בנפשותיהם פנימה. בהיותך נוכח בקרב שנערך בין המספר ובין השם, שמחת בכל נימי נפשך, כשעלה בידיך ללוות בדרכו את המנצח התמידי, הבלתי מנוצח ושמו בן אדם".

הפעילות הקצרה המתוארת במאמר מבטאת נסיגה ביחס של החברה הישראלית לשואה ולניצולי השואה. חיים גורי, ביושבו מול תא הזכוכית שבו שהה אדולף אייכמן בעת משפטו, כתב על ניצולת השואה רבקה יוסבלסקה, ש"נקראת לספר סיפור על אשה אחת מתוך המספרים האלה". בבואו לסכם את התהליך שעבר במהלך המשפט ההיסטורי, תיאר גורי "מכפלה זועמת וקורעת לב של מקהלת קולות הנשמעים מרחוק יחד", שאינה "לוח החילוק, הקוצב לכל אחד מן הנרצחים את חלקו באסון ואת דומייתו שלו בדומיית בית העלמין הגדול של יהדות אירופה. להיפך! עומדים אנו ללא הרף בפני לוח הכפל! כל עדות עולה ונכפלת בעדות האחרת וצוברת כוח מדהים בהישענה על שכנותיה". לפחות מאז, לכל איש יש שם. התרגיל המתואר מרוקן את השיר של זלדה ממשמעותו. מה מלמדת עלינו הלגיטימציה שמעניקים מוסדות ממלכתיים ואקדמיים, ובראשם משרד החינוך, לתרגיל ההרסני הזה? לא פעילות מתמטית דרושה כאן, אלא חשבון נפש. ד"ר גבע מרכזת את קבוצת המחקר בנושא הוראת השואה במכון לחינוך מתקדם במכללת סמינר הקיבוצים